

Arkivsak-dok. 26/16967-1
Saksbehandler Elisabeth Grønberg Langvik

Saksgang	Møtedato	Sak nr.
Eldrerådet 2023 – 2027	15.10.2026	
Hovedutvalg for velferd og folkehelse 2023 - 2027	22.10.2026	
Formannskapet 2023 - 2027	29.10.2026	

Egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester i institusjon

Innstillingssak.

Medsaksbehandlere: Ida Marie Dehlin-Moe

Kommunedirektørens innstilling:

Sarpsborg kommune krever egenandel ved langtidsopphold i institusjon etter «Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester», med følgende spesifiseringer:

1. Maksbeløp på egenandel, basert på de reelle oppholdsutgifter, økes fra kr 69.000 til kr 87.000 pr måned fra 01.01.2027. Prisen reguleres årlig og fastsettes i kommunens årsbudsjett.
2. Ved overgang til langtidsopphold kan det etter en individuell økonomisk vurdering gis fradrag for dokumenterte, nødvendige boutgifter i inntil tre måneder, regnet fra innflyttingsdato. Den betalingsfrie første måneden inngår i tremånedersperioden. Det lokale rentefradraget på 2 000 kroner utover forskriftens fribeløp på 10 950 kroner per år fjernes.
3. Etteroppgjør av egenandelen gjennomføres når nødvendige og endelige inntekts- og skatteopplysninger foreligger. Sarpsborg kommune ber om forhåndsfastsetting når institusjonsoppholdet avsluttes.
4. Endring i praksis gjøres gjeldende fra vedtak om heldøgns plass datert etter 01.01.2027.

Vedlegg:

Sammendrag:

Sarpsborg kommune krever egenandel ved langtidsopphold i institusjon etter Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester¹. Kommunedirektøren vurderer det som hensiktsmessig å endre og tydeliggjøre kommunens praktisering av forskriften for beregning av egenandel. Endringene er en innstramming og harmonisering av dagens praksis i tråd med forskriftens bestemmelser. Dette vil bidra til lik behandling av beboere, økt forutsigbarhet og større samsvar med praksis i omkringliggende kommuner.

¹ [Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester - Lovdata](#)

Kommunedirektøren endrer og tydeliggjør kommunens praksis på tre områder: 1) Maksbeløp egenandel, 2) Bofradrag, og 3) Etteroppgjør.

Utredning:

Sarpsborg kommune kan kreve egenandel for opphold i institusjon når kommunen helt eller delvis dekker utgiftene til oppholdet, eller har stillet garanti for det. Kommunen fatter vedtak om betaling. Egenandelen omfatter kost, losji, medisiner, samt helse- og omsorgstjenester som kommunen organiserer etter helse- og omsorgstjenesteloven. Dette er regulert i forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester.

1) Maksbeløp på egenandel:

Sarpsborg kommune har totalt 297 plasser for langtidsopphold fordelt på Virksomhet Kurland, Haugvoll og Borgen, Valaskjold og Kruseløkka. Langtidsopphold omfatter opphold på ubestemt tid, og når korttidsopphold har vart mer enn 60 døgn i kalenderåret.

Egenandel for langtidsopphold er det kommunen selv som beregner, etter reglene i forskriften. Egenandelen er inntektsavhengig og beregnes dermed for hver enkelt. Det beboere faktisk betaler varierer fra kr 17.000 og oppover pr måned. Dagens maksbeløp er på 69 000 kr., og har ikke blitt endret på mange år. Kommunen har ikke anledning til å ta mer i egenandel enn det de faktiske kostnadene ved institusjonen er, og det er derfor nødvendig å definere et maksbeløp for tilgjengelige plasser.

Sarpsborg kommune har avdelinger med ulik kompetansesammensetning, bemanningsfaktor og størrelse, og dermed også kostnad pr. plass. Beboere i institusjon kan flytte mellom avdelinger og institusjoner etter behov eller ønske. Derfor bør kommunens samlede portefølje av langtidsplasser legges til grunn ved beregning av maksimal egenandel. Kommunedirektøren anbefaler at Sarpsborg kommune fastsetter ett felles maksbeløp basert på gjennomsnittskostnaden for alle tilgjengelige langtidsplasser. Dette vil bidra til forutsigbarhet på kostnader for hver enkelt.

Ny beregning av maksbeløp:

Samlet kostnad for alle langtidsplasser er kr 311.947.000 (eks FDV kostnader). Denne kostnaden fordelt på totalt antall plasser gir en gjennomsnittlig årlig kostnad på om lag kr 1,05 millioner per plass. Dette tilsvarer et månedlig maksbeløp på kr 87 000. Prisen innføres fra 01.01.2027, reguleres årlig og fastsettes i kommunens årsbudsjett.

Driftskostnader knyttet til bygningsmassen kunne også vært lagt til beregningen, men dette vil ha begrenset betydning da svært få beboere forventes å nå den foreslåtte maksimale egenandelen.

Egenandelen vil som tidligere bli beregnet slik:

- Av inntekter inntil folketrygdens grunnbeløp, fratrukket et fribeløp på kr 10 950 pr. år, kan det kreves betalt 75 prosent årlig.
- Av inntekter utover folketrygdens grunnbeløp betales inntil 85 prosent.
- Betalingen skal begrenses slik at enhver har i behold til eget bruk minst 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp i tillegg til fordelingen av fribeløpet.

2: Fradrag i beregningsgrunnlaget.

Dersom beboer har hjemmeboende ektefelle, mindreårige barn eller helt eller delvis forsørger barn over 18 år, skal det gjøres fradrag i egenandelen etter egenandelsforskriften §5. Fradraget skal bidra til å ivareta den økonomiske situasjonen til hjemmeboende. Det presiseres i forskriften at fradraget minst skal tilsvare de brutto pensjonsytelser ektefelle/barn ville fått fra folketrygden dersom institusjonsbeboeren var død.

Fradraget skal ivareta den hjemmeboende ektefellens økonomiske situasjon og beregnes etter forskriftens regler ut fra ektefellens pensjons-, inntekts- og ytelsesforhold. Størrelsen på fradraget vil variere ut fra den enkelte husstands økonomiske situasjon. Fradraget er forskriftsstyrt og krever lite skønnsvurdering, ingen lokale presiseringer er nødvendig.

Boutgifter / «Bofradrag» i overgangen til langtidsplass

For langtidsopphold kan krav om egenandel først gjøres gjeldende etter en måned regnet fra innflyttingsdato. Den første måned etter innflyttingsdato skal i henhold til forskriften være betalingsfri slik at beboer/familie kan tilpasse seg en ny hverdag. Forskriftens § 5 åpner for at fradrag i beregningsgrunnlaget kan gjøres også etter denne datoen når dette er rimelig. Ved overgang fra eget hjem til langtidsplass kan beboeren i en periode ha utgifter både til tidligere bolig og til institusjonsoppholdet. Det kan for eksempel være at boligen ikke er solgt eller at leieavtale ikke sagt opp.

Dagens praksis for bofradrag er ikke standardisert. Det innvilges bofradrag i varierende perioder, fra 2 til 6 måneder, og fradraget beregnes etter faste sjablongsatser basert på boligens størrelse fremfor dokumenterte boutgifter. Kommunedirektøren foreslår å standardisere praksisen for å sikre lik behandling av beboerne og en mer ensartet anvendelse av regelverket. Den enkelte må søke om bofradrag, og fradrag kan etter en individuell vurdering innvilges i inntil tre måneder. Den første betalingsfrie måneden inngår i denne perioden, det vil si at det kan innvilges ytterligere to betalingsfrie måneder. For å få innvilget bofradrag må beboeren og eventuell hjemmeboende ektefelle eller samboer samlet ha mindre enn 1 G i bankinnskudd.

Ved innvilgelse gis det fradrag for dokumenterte faktiske boutgifter. Det kan søkes om bofradrag for vanlig husleie, fellesutgifter, kommunale avgifter, strøm og hus- og innboforsikring. Har beboeren ektefelle, gis det fradrag for halvparten av boutgiftene. Dagens praksis med sjablongsatser etter størrelse på bolig erstattes med dokumenterte, faktiske boutgifter. Det kan innvilges inntil 1/10 av folketrygdens grunnbeløp² pr måned i bofradrag.

Et evt forsørgerfradrag og bofradrag skal ikke gå til å dekke samme kostnader, og må beregnes samtidig i saker der begge kan være aktuelle. Sarpsborg kommune har også hatt en praksis med et ekstra rentefradrag på 2 000 kroner utover forskriftens fribeløp på 10 950 kroner per år. Dette foreslås fjernet.

3: Etteroppgjør:

Egenandel gjelder til og med den dagen institusjonsoppholdet opphører. Dagens praksis er at etteroppgjøret beregnes når inneværende års skattemelding er klar. Det kan i tilfeller ta over 1 år. Det er ønskelig å få en raskere beregning for å avslutte sakene slik at etterlatte raskt kan få oversikt over krav kommunen har.

Sarpsborg kommune vil be om en forhåndsfastsetting (unngå å vente på den ordinære skattemeldingen) ved opphør av institusjonsoppholdet i de tilfeller det er mulig.³ Inntekt og rente/avkastninger beregnes til og med måneden før oppholdet avsluttes.

² Grunnbeløpet i folketrygden (1 G) er **136 549 kroner** fra 1. mai 2026.

³ [Tidlig innsending av skattemelding for dødsbo \(forhåndsfastsetting\) - Skatteetaten](#)

Erfaring fra andre kommuner:

Kommunedirektøren ønsker å ha omtrent samme vilkår som omliggende kommuner. Det viser seg å være ulikheter i praksis:

- De fleste kommuner oppgir kun ett maksbeløp på egenandel, og det varierer fra 73.000 til 108.000 pr måned.
- Når det gjelder innvilgelse av bofradrag (skjønnsvurdering) gir mange kommuner inntil 3 måneder, inkludert fribeløpmåned. Forutsetning for innvilgelse av bofradrag er at beboer eller husstanden ikke har midler til å dekke faste kostnader i 3 måneder.
- En kommune oppgir å ikke innvilge bofradrag, men oppgir heller ikke hvordan de ivaretar at beboer har tilstrekkelig midler til eget bruk i overgangen.
- En kommune gir tilskudd i stedet for fradrag.
- Ingen av kommunene oppgir andre fradrag, som for eksempel fradrag renteinntekter.

Konsekvenser økonomi, miljø og folkehelse:

Økonomi:

Endring i praksis vil gi en økonomisk gevinst for kommunen og vil være mer i tråd med omliggende kommuners praksis.

De siste årene har Sarpsborg kommune innvilget fradrag pr år, totalt kr:

2022	2023	2024	2025
Kr 959.000	Kr 797.000	Kr 981.000	Kr 870.000

I perioden har det vært innvilget bofradrag fra 2 - 6 måneder. Kommunedirektøren forventer at ny praksis vil gi en økt inntekt på ca 35% av innvilget bofradrag. I 2025 ville det gitt en økning i inntekt på kr 300.000.

I tillegg kan kommunen forvente redusert antall søknader og innvilgelse da husstandens samlede inntekter vil legges til grunn. Dette er som følge av at flere da vil ha oppsparte midler.

Endringen i maksimal egenandel vurderes å ha begrenset økonomisk betydning for kommunen, da det antas at få beboere vil ha et inntektsgrunnlag som medfører at de når den fastsatte maksgrensen. Det er derfor ikke lagt til grunn økte inntekter som følge av denne endringen. Med de opplysninger som foreligger i dag, er det heller ikke mulig å beregne den økonomiske effekten av endringen i rentefradraget.

En forventet økt inntekt på inntil 0,3 millioner kroner innarbeides i Handlingsplan og budsjett 2027 - 2030.

Miljø:

Ingen.

Folkehelse:

Ordningen sikrer at alle som tilbys tjenesten får lik vurdering av fastsetting av egenandel. Det gir forutsigbarhet for den enkelte og mindre risiko for forskjellsbehandling.

Det vil sannsynlig være færre som kvalifiserer for bofradrag med ny ordning, men de som trenger det gis noe mer tid til å avvikle sine boligforpliktelser enn forskriften legger til grunn. Hensikten er at innbyggere skal unngå økonomisk dobbeltbelastning i overgangen.